

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. V. Prædeterminationem physicam esse de mente D. Thomæ, plures ex
Patribus Societatis fatentur?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

voluntatem ut non ad unum fixè, non cum necessitate, non immutabiliter, sed secundum conditionem voluntatis determinatur, posseque illi nihilominus determinanti resistere, posse determinationem illius abjicere, &c.

Deinde idem S. Doctor quod l. 12. art. 4. sub-
scribit sententiam illorum qui dicunt, à providentia Dei omnia esse PRÆDETERMINATA. Et addit posse concedi, quod omnia subjiuntur facto, si nomine facti intelligamus divinam providentiam, omnia quæ fiunt in mundo prædeterminantem & præordinantem, quamvis hoc nomine facti non debeamus uti, quia nec nomina cum Gentilibus convenit habere communia. Et tandem cum Augustino concludit: *Si quis hoc modo intelligat fatum, sententiam teneat, linguam corrigat, ut non dicat fatum, sed providentiam Dei.*

Confirmatur: Immobilis Dei dispositio, voluntati inhærens, est vera prædeterminatio: Sed eam negare, est (juxta D. Thomam 3. contra gent. cap. 93.) negare providentiam; dicit enim ibidem, quod qui fatum negat, secundum illam acceptionem, secundum quam sumitur pro impressione immobili ex parte in rebus mobilibus, negat divinam providentiam: Ergo ex D. Thoma, qui negat prædeterminationem voluntati inhærentem negat divinam providentiam.

Denique idem S. Doctor eodem libro cap. 7. & aliis locis infra referendis, expressè docet à causa contingenti & indifferenti ad utrumlibet, non posse exire actum vel effectum determinatum, nisi prius ab alio determinetur: unde cum voluntas sit causa contingens, & indifferenti se habeat ad multa, juxta D. Thomæ principia, manifestum est, ipsam debere à Deo prædeterminari, ut in actum determinatum exeat. De quo fusè paragr. 8.

Ex his patet, nomen hoc prædeterminationis non esse novum, nec à Thomistis excogitatum (ut passim eis objiciunt Adversarii) sed à D. Thoma frequenter usurpatum, saltem ad significandam æternam divinam voluntatis prædeterminationem: unde cum præmotio physica, juxta Thomistam, sit illius executio & instrumentum, ac veluti rivulus ab illo fonte promanens, non immeritò eodem quo illa nomine insigniri potest. Præsertim verò cum nomen applicationis, quo D. Thomas frequenter utitur, æquivalere nomini prædeterminationis: quid enim est voluntatem prædeterminari, nisi ad actum determinatum applicari?

Addo quod Scriptura, Ecclesia, & SS. Patres, interdum utuntur nominibus, quæ pluraquam præmotionem ac prædeterminationem significare videntur: ut patet cum dicitur Luca 14. *Compelle eos intrare*: & cum Ecclesia in collecta secreta dominicæ 4. post Trinit. Deum orat, ut *nos etiam rebelles compellat propitius voluntates. Item ad Rom. 7. dicitur: Qui spiritu Dei aguntur, hi Dei sunt.* Et Augustinus læpè asserit voluntatem humanam divinâ gratiâ *insuperabiliter, & indeclinabiliter* agi: Deum corda hominum *omnipotentissimâ potestate* inclinare quò vult, quando vult, ubi vult: & humanas voluntates non posse ei resistere. Sanè, si vim nominum attendamus, aliquid majus videtur, voluntatem à Deo compelli, agi hominem insuperabiliter & indeclinabiliter, ac inclinari omnipotentissima potestate, quam physicè prædeterminari.

Tom. III.

Demùm ostendant quæso Adversarii apud D. Thomam, vel apud aliquem ex Theologis & Doctoribus, qui ante Molinam scripserunt, nomina scientiæ mediæ, decreti indifferentis, gratiæ congruæ, & alia similia, quæ passim usurpant; & ipsis pariter nomen physica prædeterminationis apud eosdem Authores ostendemus. Certè si ipsis licuit, ad rem novam declarandam, nova excogitare nomina, cur etiam nobis non licebit, ad tuendam antiquam doctrinam, uti antiquo prædeterminationis nomine, quod non solum à S. Thoma, sed etiam à D. Dionysio cap. 5. de divin. nomin. imò & ab ipso Apostolo usurpatur, ad declarandam divinorum decretorum causalitatem & efficaciam: nam ubicumque in Epistolis D. Pauli habemus nomen prædeterminationis, in Græco habetur *προορισμῶς*, quod vocabulum idem sonat ac prædefinitio & prædeterminatio?

§. V.

Prædeterminationem physicam esse de mente D. Thomæ, plures ex Patribus Societatis fatentur.

CUM Novatianus cap. 18. de Trinit. rectè sè dixerit, *Firmum esse genus probationis, quod ab Adversariis sumitur, ut veritas etiam ab ipsis inimicis veritatis probetur*: non possum efficacius demonstrare, physicam prædeterminationem esse de mente D. Thomæ, quam ostendendo Adversarios id ipsum non diffiteri, & plura ipsorum proferendo testimonia. *Variis enim (inquit Eucherius) absquè dubio nititur privilegiis, qui causam de Adversariis asserit instrumentis. Speciosa victoria est, contrariam partem chartulis suis velut propriis laqueis irretire.*

Hom. 2. de Pasch

Physicam ergo prædeterminationem variis in locis docuisse S. Thomam, fatetur in primis Collegium Conimbricense, quod instar multorum reputari debet: nam 2. Physic. cap. 7. quæst. 14. art. 1. hæc scribit: *Circa modum quo Deus cum causis secundis ad earum operationes, & effecta concurrat, se offert celebris opinio D. Thomæ 1. p. quæst. 105. & 1. 2. qu. 109. art. 1. & quæst. 7. de potentia art. 7. ejusque scitatorum, Capreoli in 2. dist. 1. quæst. 2. Ferrariensis contra gent. cap. 70. & aliorum, existimantium omnes causas secundas antequam operentur, accipere à Deo influxum quandam & motum, qui sit quasi esse intentionale virtutis divinæ, quo ad promendas actiones excitentur, eo modo quo artium instrumenta, ut dolabra & securis, prævia motionem à fabro accipiunt, cum ad opus conficiendum applicantur.*

Bellarminus etiam lib. 4. de libero arbit. hanc esse Doctoris Angelici sententiam apertè proficitur. Nam cap. 14. proposita sibi Calvinii objectione, quæ ducitur à repugnantia cooperationis divinæ voluntatis cum libertate humana, rejectis tribus responsionibus; Cajetani scilicet, Durandi, & Almaini, duas eligit ut probabiliores, & ad explicandam concordiam divinæ cooperationis cum libero arbitrio magis accommodatas. In primis enim cap. 15. explicat concordiam divinæ cooperationis cum libero arbitrio, per concursum purè simultaneum, & indifferentem, ac determinabilem à voluntate creata ad speciem actus. Unde ibidem negat, Deum voluntatem mo-

U 2

vere

vere & applicare ad opus, ut constat ex primo argumento quod sibi objicit in hunc modum. Inter primam causam & secundam est ordo quidam essentialis, ut prima secundam moveat, & secunda non agat, nisi mota à prima: est autem Deus prima causa; voluntas autem nostra, secunda: igitur Deus voluntatem movet & applicat ad opus. Cui argumento sic respondet: Respondeo inter causam principalem, & instrumentalem est ille ordo, ut una alteram moveat: inter primam autem causam & secundam, cum secunda non sit proprie instrumentum, non est ordo ut una alteram moveat, sed ut una sit prior altera perfectione, illimitatione, & necessitate, &c. Quibus verbis aperte docet, Deum per concursum simultaneum non movere nec applicare voluntatem ad opus. Deinde alia argumenta quæ militent pro physica prædeterminatione solvere conatur, ut legenti patebit. Deum cap. 16. sequenti explicat aliam rationem concordie libertatis cum cooperatione Dei, per concursum prævium moventem & applicantem causas secundas etiam liberas ad operandum: Altera, inquit, ratio conciliandi libertatem humanam cum cooperatione divina, ET FORTASSE ETIAM PROBABILIOR, est Iuxta sententiam S. Thomæ, qui docet cooperationem divinam ita concurrere cum causis secundis, etiam liberis, ut non solum eis dederit & conservet virtutes operatrices, sed etiam eas moveat & applicet ad opus, ut cognosci potest ex 1. parte qu. 105. art. 5. & lib. 3. contra Gent. cap. 70. & quest. 3. de potentia art. 7. Quo sententia videtur valde consentaneam Scripturæ, quæ dicit nos in Deo esse, vivere, & movere; tum etiam rationi & ordini quem habet causa prima cum secundis. Quibus verbis doctissimus ille Cardinalis, non tantum sententiam nostram probabiliorē, & Scripturæ sacræ valde consentaneam esse asserit, sed etiam D. Thomæ tribuit, probans ejus mentem ex locis quæ supra adduximus, præsertim verò ex qu. 7. de potentia art. 7. quo loco Divum Thomam admisisse præmotionē physicam, fatetur Suarez, ut infra patebit. Nihil ergo verius, Bellarminum admisisse concursum prævium determinantem & applicantem voluntatem ad opus. Neque enim dici potest, ut quidam Recentior inconsideratè ait, Bellarminum per illam motionem & applicationem intellexisse concursum simultaneum. Tum quia capite præcedenti expressè negat, ut supra visum est, Deum per concursum simultaneum movere & applicare voluntatem ad opus, Tum etiam, quia si per talem motionem & applicationem intellexisset concursum simultaneum, hæc secunda ratio conciliandi libertatem humanam cum cooperatione divina, quam dicit esse probabiliorē, & ex D. Thomæ desumptam, non differret à præcedenti, quæ docuerat cum Ariminensi, Scoto, & Gabriële, concursum Dei non determinare voluntatem nostram, nec esse prævium, sed duntaxat simultaneum, subindeque nugaretur Bellarminus, & actum ageret, atque ineptam barralogiam committeret; quod sine magna tanti viri injuria dici nequit.

Ad quod Doctores Academiæ Lovaniensis, in Epistola censuræ adversus Lessium præmissa, retantur Bellarminum contrariam Molinæ & Lessii sententiam publicè Lovanii prælegisse, & physicam prædeterminationem docuisse. Unde si verum est quod Fuligatus &

A Sylvester Petra sancta, in vita hujus Cardinalis asserunt, ipsum nempe jam morti proximum coram publico scriba professum esse, se dedisse veritati quæ in libris Controvertiarum asseruerat, neque primam sententiam ullatenus mutavisse, manifestum est, ipsum in suis Controversiis, loco nimirum supra relato, concursum prævium, voluntatem moventem & applicantem ad opus, cum D. Thomæ & Discipulis ejus docuisse.

Non diffiteor tamen, in eo Bellarminum ab aliquibus Thomistis discrepare, quod isti existimant concursum prævium esse motionem vel qualitatem fluentem voluntati impressam: ille verò censet, Deum per seipsum immediate, sine ullius qualitatis impressione, uti voluntate creatâ, eamque ad opus applicate. Quod etiam docent Nazarius, Sylvius, Azorius, & alii assertores physice prædeterminationis. Unde Bellarminus quantum ad substantiam admittit concursum prævium, seu physicam prædeterminationem, quamvis in modo illam explicandi, ab aliquibus recentioribus Thomistis differat, ideoque pro hac sententia citatur à Sylvio in opusculo de primo Motore, parte 2. art. 26.

Favent etiam Pererius & Azorius: ille enim lib. 8. de causis cap. 8. sic ait: in eo quod adjungit D. Thomæ, causas secundas, & in his voluntatem nostram à Deo moveri, applicari, et determinari ad agendum, licet nonnullis dissentiant Theologi; ego tamen manibus pedibusque in eam sententiam perquam libenter eo: Hoc enim est ingenium, hæc conditio, hic nexus atque contextus moventium & causarum per se & essentialiter subordinatarum, ut posterior non moveat, nisi mota à priori: In ordine moventium, inquit Aristoteles 8. phys. texta 47. quod prius est, magis est causa movendi, quam sequens, & movetur magis. Et in libello de causis, propositi, 1. dicitur causa prima plus, vehementius, intimius, & inseparabiliter concurrere ad effectus causarum secundarum, quam ipsas causas secundas, & jurare causas secundas in operationibus ipsarum, & magis esse causam effectus quam causas secundas. Quemadmodum igitur in aliis causarum generibus per se subordinatis invicem, posterior causa necessario præsupponit causalitatem priorum, veluti in formis esse sensitivum præsupponit vegetativum, & hoc esse corporeum; & in materiis secunda præsupponunt primam, idemque in similibus per se subordinatis evenit: sic etiam in moventibus per se invicem subordinatis, posterius necessario præsupponit primum, & causa prima causalitas prior naturâ est, quam causalitas causa secunda. Iteverò libro 1. institutionum moralium cap. 21. quæst. 8. hæc habet: Octavo queritur, an Deus, quando cum natura vel voluntate operatur, ipsam moveat & applicet ad agendum? Sanctus Thomas aperte sic ait: Deus non solum dat formas rebus, sed etiam conservat eas, & applicat ad agendum &c. Ceterum mihi videtur verissima D. Thomæ sententia: eam enim planè videtur Augustinus tradere &c. Ideo enim dici videtur causa secunda, quia movetur à prima: atque enim si illam esset causa cum prima; sicut cum duo simul trahebantur, ubi quia unus ad portandum non moveretur & applicatur ab altero, dici non potest causa secunda, alteri comparata, si esset simul cum altero causa &c. Item lib. 4. cap. 22. quæst. 2. Paulerius, inquit, juniores Theologi, forsassis voluntatem nostram liberam faciunt, faciunt sacrilegam,

nam negant Deum OPERA NOSTRA BONA
 R. FINIRE. Eodem ferè modo loquitur Hen-
 riques lib. de fine hominis cap. 6. ubi inter alia
 ait: Non tam difficile est intelligere, ut quidam putant,
 quod salvo usu nostræ liberæ cooperationis, Deus tempe-
 rans vim sui concursus, efficaci auxilio moveat, tum
 PHYSICE EX PARTE POTENTIÆ, tum mo-
 rali ex parte objecti. Et cap. 24. ostendit senten-
 tiam Molinæ & Lessii doctrinæ D. Augustini &
 S. Thomæ penitus repugnare.

Refert etiam Caramuel in Theologia funda-
 mentali thesi 5. notabili 4. quod anno Dñi
 1654. in Universitate Viennensi Pater Herwart
 Societatis Jesu, magni ingenii Doctor, defen-
 dit iterum iterumque, Esse possibilem qualitatem,
 quæ ex essentia sua physica & realis infallibilitatem il-
 li libere induceret. Fuit, inquit, disputatio ce-
 lebris, & quia iustus sui argumentari primo loco, unam
 aut alteram consequentiam subjiciam. Sic dixi. Pos-
 sibile est qualitas, quæ ex essentia sua reali & physica
 infallibilitatem inducat, & humanam libertatem non
 tollat: Ergo possibile est non dari scientiam mediam in
 Deo: Ergo de jacto non datur scientia media: Ergo
 de jacto dantur physica prædeterminationes, si non
 necessitates in sensu composito, saltem infallibilitatem
 tollat. Et postquam omnes illas consequentias
 prosecutus est, sic concludit: Quod attentius illam
 thesim considero, videtur mihi clarius subscribere sen-
 tentiam Thomistarum.

Non est prætermittendus Cardinalis Tole-
 rus: ipse enim 2. phys. cap. 3. quæst. 8. expressè
 docet Deum applicare causam secundam ad a-
 gendum, eamque movere, sicut instrumentum
 movetur ab artifice. Idem asserit Cosmæ A-
 lemanni in Summa Philosophiæ D. Thomæ,
 2. quæst. 11. art. 4. Molina etiam in Concordia
 disp. 26. non diffidetur hanc sententiam esse D.
 Thomæ, etiam si postea videatur esse dubius, ait
 eam: D. Thomas 1. p. quæst. 105. art. 5. docet Deum
 duplici ratione operari cum causis secundis: in pri-
 mis, quia virtutes illis tribuit ad operandum, easque
 vitæ conservat, ut Durandus dicebat: deinde, quia
 in eas ad agendum movet, ut quodammodo formas &
 virtutes earum applicet ad operationem, non secus ac
 artifex securim applicat ad scindendum. Suarez
 vero lib. 1. de concursu Dei cap. 11. num. 4. &
 7. ait D. Thomam hanc sententiam tenuisse
 quæst. 7. de potentia art. 7. sed illam postea in
 Summa retractasse. De quo infra §. 13.

Denique prædeterminationem physicam esse
 videri de mente D. Thomæ, apertè tradit li-
 bellus de ratione studiorum, compositus à lex
 Patribus Societatis, & impressus Romæ in Col-
 legio Societatis, jussu Præpositi Generalis, An-
 no 1786. In illo enim, §. de opinionum delectu in
 Theologica facultate, regula 5. sic dicitur: In Theo-
 logia doctrinam S. Thomæ, ut cavetur 4. parte con-
 sultationum cap. 14. nostri sequantur, exceptis paucis,
 quæ licet sint aut videri possint esse S. Thomæ, quia ta-
 men contraria, & sine periculo, & valde probabiliter
 lesendi possunt, si qui hac docere velint, conniveant su-
 periores ad ingeniorum exercitationem majorem. Et
 postea explicans quæ sint illa pauca, quæ sequi
 non tenentur, num. 6. inter alia istam D. Tho-
 mæ sententiam recenset: Causas secundas esse
 proprie & univoce instrumenta Dei, & cum ope-
 rantur, in eas primùm influere, aut eas movere.
 Et mox relatis aliis D. Thomæ sententiis, quæ
 sequi non tenentur, regulâ 6. sic dicitur: In
 cæteris, quæ hic excepta non sunt, à S. Thomæ
 Tom. III.

A nostri non recedant. Libellum hunc Tolosæ in
 nostro conventu servamus, hujusque capituli
 vel paragraphi, de delectu opinionum in Theologi-
 ca facultate, extractum authenticum, & Nota-
 rii Apostolici manu subsignatum, penes me ha-
 beo. Hunc verò libellum habere vim consti-
 tutionis, quamvis id negent Adversarii, con-
 stat tamen ex 5. congregatione generali Societa-
 tis Jesu can. 9. ubi sic dicitur: Sequantur no-
 stri Doctores in Scholastica Theologia doctrinam D.
 Thomæ, juxta praxim in libro de ratione studiorum
 ponendam.

Tantam ergo habentes impositam nubem re-
 stium, qui prædeterminationem physicam esse
 à Divo Thomæ assertam, ingenuè profitentur,
 de mente hujus Angelici Doctoris dubitare non
 licet.

§. VI.

Testimonia Scripturæ, & SS. Patrum.

Constat ex dictis paragrapho præcedenti, 63
 Deum physicè prædeterminare causas se-
 cundas, si eas applicet ad agendum: propter hoc
 siquidem, nedum Thomæ, sed etiam plures
 ex Adversariis, concedunt D. Thomam docuisse
 prædeterminationem physicam, quia docuit
 Deum applicare causas secundas ad agendum,
 ut ibi ostendimus. Si ergo in Scriptura sacra ex-
 pressè invenero illud verbum applicare, ita ut
 Deus dicatur absolute causas secundas, etiam
 liberæ, applicare ad agendum, procul dubio o-
 stendam prædeterminationem physicam, juxta
 Scripturæ, & Spiritus Sancti testimonium, esse
 necessariò admittendam. Insignis autem lo-
 cus habetur Eccl. 33. ubi sic legitur: In multitudine
 disciplina Dominus separavit eos, & immutavit
 vias eorum: ex ipsis benedixit, & exaltavit, & ex
 ipsis sanctificavit, & ad se applicavit, &c.
 Item Jeremiæ 30. Deus loquens de duce qui
 præpoendus erat populo suo, ait: Et erit dux
 ejus ex eo, & Princeps de medio ejus produceretur, &
 applicabo eum, & accedet ad me: quis enim
 iste est qui applicet cor suum ad me, vel appropin-
 quet mihi, ait Dominus? Ubi manifestè promittit
 Dominus se applicaturum cor seu volun-
 tatem ducis populi sui ad se, sive ad amorem
 sui, & subdit Scriptura, quod in virtute hujus
 applicationis dux ille ad Deum accedet, & ap-
 propinquabit illi. Si igitur applicare causam se-
 cundam ad operandum, idem est ac eam physi-
 cè prædeterminare, ut jam notavimus, & supra
 ostensum est, consequens est, ut promiserit Deus
 se physicè prædeterminaturum voluntatem ducis
 populi ad amorem sui: ita tamen quod hæc
 prædeterminatio non impediat cooperationem
 voluntatis, sed eam potiùs inferat & causet: un-
 de priùs ponitur quod Deus applicabit volunta-
 tem ejus, & postmodum subditur, quod acce-
 det ad Deum, & applicabit cor suum ad amo-
 rem ipsius, & appropinquabit ei, non gressibus
 corporis, sed affectibus mentis, ut Augustinus
 ait.

Eandem mentis & voluntatis humanæ appli-
 cationem per gratiam, subindeque physicam
 prædeterminationem, apertè docent plures ex
 Sanctis Patribus. Augustinus enim libro 1. ad
 Simplicianum quæst. 2. ait: Quis audeat di-
 cere defuisse Deo modum vocandi, quò etiam Esau
 V 3 ad